

Nr 339.

Av herr **Tamm, Gustaf**, och herr **Gabrielsson**, i anledning av
*Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om
vissa ändringar i förordningen den 11 juni 1926 angående
tillverkning och beskattning av brännvin, m. m.*

Till riksdagens prövning har Kungl. Maj:t i proposition nr 232 framlagt ett förslag rörande vidtagande av vissa ändringar i förordningen den 11 juni 1926 angående tillverkning och beskattning av brännvin, förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusedrycker samt förordningen den 1 juli 1918 angående handeln med skattefri sprit. Samtidigt har framlagts förslag till förordning om skyldighet för importörer och tillverkare av bensin att inköpa motorsprit m. m. Samtliga dessa författningsförslag syfta till att reglera såväl tillverkningen och prissättningen av som ock handeln med både förtäringssprit och s. k. skattelagd sprit samt skattefri sprit. Förslaget innebär, att tillverkningen vid både jordbruks-, jäst-, melass- och sulfitbrännerierna bindes vid vissa tillåtna högsta kvantiteter, vilka i stort sett ligga något under resp. bränneriers verkliga kapacitet, men att samtidigt staten garanterar avsättningen för de sålunda maximerade kvantiteterna. Partihandeln med samtliga slag av sprit överlämnas till Vin- och Spritcentralen, på vilken det skall ankomma att på lämpligaste sätt fördela produktionen av olika spritkvaliteter på de skilda marknadsområdena. Det förutsättes därvid, att konsumtionen av förtäringssprit skall i stort sett väga upp den fastställda tillverkningen vid jordbruksbrännerierna. Vad melass-, jäst- och sulfitbrännerierna beträffar, hava tillåtna produktionsmaxima beräknats på det sätt, att nu förefintliga brännerier skola kunna hållas i drift. Anläggandet av nya dylika brännerier skall enligt förslaget vara förbjudet. Emellertid är nämnda bränneriers kapacitet och på grund därav även deras enligt förslaget tillåtna högsta produktion av den storlek, att avsättningen för denna ej kan vinnas enbart som s. k. skattelagd sprit och teknisk sprit. I förslaget har därför måst förutsättas, att en avsevärd del av sagda produktion skall avsättas såsom motorsprit. Kungl. Maj:t utgår från, att denna motorsprit skall kunna placeras genom frivilliga avtal mellan Spritcentralen och bensinimportörerna. Skulle detta antagande visa sig ej gå att genomföra, har såsom reserv uppställts bensinimportörernas tvångsinköp av de spritkvantiteter, som av Spritcentralen ej kan placeras på andra marknadsområden.

Av det förestående framgår, att såväl tillverkningen av som partihandeln med sprit insnröts i ett noga reglerat tvångssystem, vars rörliga regulator

är konsumtionen av motorsprit. Denna är avsedd att, eventuellt genom statligt tvång, ökas, därest Spritcentralen ej mäktar på andra områden placera den sprit, vars avsättning staten garanterar. Skulle det återigen visa sig, att förbrukningen av teknisk sprit stegras utöver beräknade kvantiteter, så får konsumtionen av motorsprit i motsvarande grad nedgå.

Det torde utan överdrift kunna sägas, att spritindustriens rörelsefrihet genom detta förslag helt förloras. Nya industriföretag få ej anläggas. De förefintliga företagens produktion begränsas inom en snäv ram, och därtill kommer slutligen, att fri prisbildning i realiteten skall upphöra. Det säges nämligen i förslaget, att om frivillig överenskommelse rörande partipriset ej kan träffas mellan tillverkarna och Spritcentralen, så skall priset fastställas av en statlig prisnämnd, vilken vid sina kalkyler skall vara bunden av det direktivet, att priset må inrymma amortering och ränta men ej handelsvinst, varmed torde avses producenternas företagarevinst.

Vi tro för vår del, att denna hårda statsreglering av en betydelsefull industri, varigenom varje företagareintresse och allt enskilt initiativ skalas bort från densamma, är mindre välbetänkt. Systemet måste resultera i stillastående eller tillbakagång. Nya fabriker få ej anläggas. De gamla få arbeta utan företagarevinst och expansionsmöjligheter, men även med viss tryggad avsättning samt utan varje konkurrens. Det är givet, att en dylik grund för en industris arbete får befaras medföra en viss liknöjdhet och i varje fall bryter udden av alla strävanden att följa teknikens utveckling. Vi anse därför, att sådan ändring ovillkorligen måste åvägbringas i Kungl. Maj:ts förslag, att enskilt företagareintresse och initiativkraft bliva knutna vid fabriktionen av skattefri sprit.

Möjlighet härtill hade hållits öppen, om Kungl. Maj:t i vissa hänseenden följt det av sakkunnige den 3 sept. 1933 framlagda förslaget »angående ordnandet av avsättningsförhållandena för inom riket tillverkad sprit m. m.» I detta förordades bl. a. sådana anordningar att avsättning av skattefri sprit skulle kunna vinnas i den omfattning, att spritframställning skulle kunna äga rum ur hela den kvantitet sulfitlut, som erhålles vid landets sulfitfabriker. Vid bifall till detta förslag hade möjlighet beretts för anläggandet av nya spritfabriker vid sulfitfabriker, där sådana nu ej finnas. Den konkurrens, som härigenom kunnat uppstå inom den garanterade maximalkvantitetens ram, torde hava nödgat ägarna av äldre och omodernare verk att genomföra erforderliga rationaliseringsåtgärder, och sålunda hade sulfitspritindustrien i dess helhet drivits fram till ett högt mått av rationalisering. Härigenom torde framställningskostnaderna i viss mån ha kunnat nedbringas, vilket i sin tur skulle minskat den belastning å motortrafiken, som tvångsinblandningen av motorsprit i bensin innebär.

Vi få därför i anslutning till sagda sakkunnigeförslag hemställa, att riksdagen ville besluta sådan ändring i Kungl. Maj:ts förslag, att kvantiteten sulfitsprit, som genom eventuell tvångsförsäljning till bensinimportörerna må

kunna vinna avsättning som motorsprit, icke begränsas till i propositionen föreslagna 40 milj. normalliter. I konsekvens härmed bör då även ovillkorligt förbud mot inrättande av nya sulfitsprittfabriker bortfalla.

Jämväl i ett annat hänseende få vi yrka ändring i Kungl. Maj:ts förslag. Enligt detta skall någon »handelsvinst», varmed i detta sammanhang torde avses företagarevinst, ej få ingå i den priskalkyl, som skall verkställas av den statliga prisnämnden samt ligga till grund för Spritcentralens köp från de olika tillverkarna, därest frivilligt avtal ej kan träffas med dessa. Jämväl i detta hänseende har Kungl. Maj:t frångått de sakkunnigas förslag, vilket innehöll, att en företagarevinst av ett öre per normalliter skulle ingå i parti-handelspriset.

Det är enligt vårt förmenande orimligt att kräva, att en stor industri skall kunna i längden drivas utan att någon företagarevinst kan påräknas. Även om staten garanterar viss avsättning, så äro därmed ingalunda de många risker, som äro förbundna med en industrirörelse, avlägsnade. Vi vilja endast erinra om, att driftsstörningar kunna inträffa, strider på arbetsmarknaden kunna vålla stilleståndsförluster, bränsle och kemikalier kunna opåräknat stiga i pris m. m. Sådant kan icke förutses vid uppgörandet av prisnämndens kalkyl och därför ej heller inordnas i de ordinarie framställningskostnader, som denna skall fastställa. Utan företagarevinsten som riskmarginal blir rörelsens resultat mycket osäkert och förvisso ej sällan förlustbringande.

Med stöd av vad här ovan anförts få vi hemställa, att riksdagen ville fatta beslut om sådan ändring i Kungl. Maj:ts förslag,

att den kvantitet sulfitsprit, som genom statsätgärder må kunna vinna avsättning, icke måtte begränsas till föreslagna 40 milj. normalliter;

att bestämt förbud mot byggande av nya sulfitsprittfabriker ej införas; samt

att skälig företagarevinst skall ingå i den priskalkyl, genom vilken partihandelspriset å skattefri sprit skall av den statliga prisnämnden fastställas, därest frivilligt avtal om sagda pris ej kan träffas.

Stockholm den 3 april 1934.

Gustaf Tamm.

N. Gabrielsson.
